

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Соціологічний факультет
Кафедра політичної соціології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”



Проректор з науково-педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО

серпень 2022 р.

Робоча програма

З ПІДГОТОВКИ ТА НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

рівень вищої освіти **магістр**
галузь знань **05 соціальні та поведінкові науки**
спеціальність **054 соціологія**
освітня програма **соціальні технології**
вид дисципліни **обов'язкова**
факультет **соціологічний**

2022/2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

«14 червня» 2022 року, протокол №7.

Розробники:

Литовченко Артем Дмитрович – кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри політичної соціології.

Бойко Дмитро Миколайович – кандидат соціологічних наук, старший викладач кафедри політичної соціології.

Запорожченко Руслан Олександрович – магістр політології, старший викладач кафедри політичної соціології.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології

«15» червня 2022 року, протокол №10.

В.о. завідувача кафедрою

В'ячеслав НІКУЛІН

Робочу програму погоджено з гарантом ОПП «Соціальні технології»

Гарант ОПП

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

«21» червня 2022 року, протокол №10.

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Написання та підготовка курсових робіт**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 054 соціологія, освітньо-професійної програми «Соціальні технології».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

У процесі навчання студентів значна увага приділяється організації самостійної роботи, що має забезпечити успішне оволодіння не тільки змістом програми, але й навичками самостійного дослідження та творчої діяльності. Зокрема передбачається, що здобувачі вищої освіти оволодівають самостійними навичками систематизації наукової інформації, постановки дослідницького питання, підбору власних інструментів дослідження тощо. Тому в процесі навчання важливого значення набуває такий вид самостійної роботи студентів, як виконання курсових робіт.

Метою курсової роботи є поглибити знання про теоретичні контексти, категорії та рамки обраної студентом та узгодженої з викладачем тематики, відтворити контексти її розвитку, встановити обмеження та перспективи, прослідкувати способи рішення конкретної соціологічної задачі та повторити основні дослідницькі алгоритми з можливістю самостійного творчого розвитку вже відомих дослідницьких технологій та процедур.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Курсова робота підбиває певний підсумок у вивченні наук, визначених навчальним планом, і має за мету досягнення цілої низки завдань:

- поглиблення й розширення знань студентів, підвищення рівня їхньої теоретичної підготовки завдяки самостійним пошукам концептуальних, теоретичних, понятійних, категоріальних, методологічних рішень конкретних дослідницьких проблем;
- надання студентам можливості самостійного поглиблення знань, спеціалізації у межах обраного фаху та у конкретній тематиці, що в цілому відповідає дослідницьким інтересам самого студента, його можливого профілюванню чи паралельно здійснюваній професійній діяльності;
- розвиток творчих здібностей студентів, у тому числі в освоєнні наукової методології, організації дослідження, системному й технологічному баченні самого процесу дослідження, інтерпретації його результатів, узагальнення та конкретизації тощо;
- розвиток у студентів технічних вмінь пошуку релевантної літератури, опрацювання та селекції наукової періодики та монографічних праць, студіювання, конспектування, посилань на першоджерела, організації різних класів цитат тощо;
- розвиток навичок письмового викладання думок, уміння аргументовано та логічно висловлювати свою думку, спираючись на попередні теоретичні розробки та актуальні результати конкретно-соціологічних досліджень;
- залучення студентів до науково-дослідної діяльності більш широких колективів як студентів (у випадку колективного здійснення дослідження), так і кафедри (у випадку включення проблематики курсових до кафедральних розробок), освоєння її принципів та методологічних особливостей, орієнтація студентів на науковий пошук;
- розвиток навичок публічного виступу й ведення наукової дискусії, що найбільше проявляється саме у захисті курсової роботи як самостійної та відповідально проведеної розробки.

1.3. Кількість кредитів для денної і заочної форми – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й, 2-й	1-й, 2-й
Лекції	
-	-
Практичні, семінарські заняття	
-	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
90 год.	90 год.
у тому числі індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

Робота над курсовим проектом передбачає опанування магістрантом загальних, фахових та професійних компетентностей, серед яких:

- ЗК1 Здатність до абстрактного та конкретного мислення, аналізу та синтезу
- ЗК7 Здатність до аргументованого представлення власної думки, компетентної та толерантної дискусії з її опонентами
- ЗК11 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій ЗК12 Здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел
- ФК1 Здатність застосовувати соціологічні поняття, концепції та теорії для інтерпретації соціальних явищ і процесів
- ФК2 Розуміння закономірностей взаємодії індивідів, соціальних груп, спільнот та суспільств
- ФК5 Здатність зіставити методологію та результати різних соціологічних досліджень
- ФК6 Здатність визначити суперечності та прогалини у наявному знанні ФК7 Здатність зіставити наявне знання з практичними викликами
- ФК8 Здатність розробити програму соціологічного дослідження
- ПРН1 Давати визначення соціологічних понять і застосовувати соціологічні поняття, концепції та теорії для пояснення практичних ситуацій
- ПРН6 Пояснювати й застосовувати критерії науковості та об'єктивності досліджень
- ПРН7 Формулювати дослідницькі запитання та конкретизувати мету дослідження
- ПРН8 Розробляти дизайн та інструментарій соціологічного дослідження

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- основні теоретичні концепції;
- головні теоретико-методологічні умови, обмеження та контексти,

актуальні для обраної студентом тематики;

- ключові процедурні дослідницькі моменти та алгоритми, важливі для реалізації конкретних завдань курсової роботи;

вміти:

- критично оцінювати теоретико-методологічні та теоретичні напрацювання з тематики курсової роботи;
- систематизувати теоретичну та емпіричну інформацію в обраній тематиці;
- здійснювати вдале та доречне порівняння теоретичних та емпіричних матеріалів, поєднання теоретико-методологічних та емпірико-конкретносоціологічних елементів курсової роботи;
- формулювати власні думки в концептуальних та категоріальних межах обраних методологій та парадигм в лаконічній, ємній, змістовній формі;

мати навички:

- інтерпретації взаємозв'язку концепцій з історичним, культурним та теоретичним контекстом їх виникнення;
- змістовної та формальної роботи з науковим матеріалом як теоретичного, так і емпіричного ґтибу;
- систематизації наукових напрацювань різного типу в залежності від мети курсової роботи.

2. Методичні рекомендації з підготовки курсових робіт

Курсова робота являє собою важливу роботу, що підсумовує роботу студента в межах цілісного курсу. У ній студент повинен розглянути один або кілька проблемних питань по темі, що стосується проблематики курсу і одночасно цікавить самого студента.

У процесі вивчення курсу певні теми можуть викликати більший інтерес студентів, ніж інші. Кожному студенту важливо визначити для себе ці теми, виділити, що саме в них привертає увагу і чому, і з урахуванням цього підходити до вибору теми роботи. Будь-яка з цих тем може виявитись в подальшому темою його кваліфікаційної роботи на рівні бакалаврату або магістратури, тож слід мати на увазі, що обраною темою доведеться присвятити чимало сил і часу. Саме тому вибір теми роботи є, ймовірно, найважливішим та найбільш відповідальним етапом її підготовки. І саме тому у виборі теми варто постійно знаходитись у контакті та співпраці з викладачем або викладачами, консультуватися з колегами та професіоналами.

Не варто здійснювати вибір і формулювання теми роботи лише з точки зору власних особистих інтересів. Він передбачає детальне та щільне ознайомлення з різноманітною літературою, яка в тому числі може виходити за рамки тематики курсу. Такою літературою можуть бути наукові звіти, першоджерела (монографії, статті), підручники, прес-релізи дослідницьких компаній тощо.

При цьому, обираючи тему та формулюючи її, варто хоча б приблизно, ескізно визначитися з попередніми основними ідеями курсової роботи (головні гіпотези, основні «реперні точки» конструювання тексту тощо). На цьому ж етапі формуються цілі і завдання роботи («що я хочу з'ясувати, розглянути, сказати?», «Про що будуть висновки моєї роботи?», «Як я бачу структуру роботи?», «Які ідеї мені імпонують, а які – ні?» тощо).

Виходячи з теми роботи, ідей, цілей і завдань, студент має проводити пошук, підбір, селекцію та штудіювання необхідної літератури. Це здійснюється через цілу низку дій: пошук в бібліотечних каталогах, постійний аналіз робіт, розташованих в Інтернеті (особливо в онлайн-базах статей типу scopus.com, elibrary.ru, cyberleninka.ru, researchdata.4tu.nl, academia.edu, arxiv.org, cogprints.org, diva-portal.org, figshare.com тощо), пошук посилань на

джерела в книгах і журнальних статтях і т.д. Слід мати на увазі, що для написання курсової роботи завжди доводиться опрацювати набагато більшу кількість літератури, ніж безпосередньо буде використано. Саме тут важливим є процес постійного фільтрування, селекції, систематизації (оскільки навіть добре селекціонований матеріал може не узгоджуватися, не «вкладатися» в єдиний текст).

На етапі опрацювання літератури необхідно приділити особливу увагу конспектуванню, штудіюванню, реферуванню джерел, виписуванню цитат, які можуть бути включені до тексту роботи. Цитати слід виписувати з точним зазначенням на їх джерела, з повним супроводом у вигляді реквізитів видання, причому «вторинні» цитати посилаються добросовісно, відповідно до правил цитування (наприклад: цит. за [34, с. 228]).

Важливим з точки зору якості та щільності авторської роботи етапом підготовки курсової роботи є аналіз, впорядкування і узагальнення напрацьованого матеріалу. Тут отримують остаточну визначеність основні авторські ідеї курсової роботи, складається логіка і структура роботи з урахуванням заздалегідь сформульованих цілей і завдань (або підкоригованих протягом роботи над текстом та матеріалами). Реалізуючи логіку розкриття теми роботи, студент викладає свої ідеї, спираючись на напрацьований в процесі підготовки матеріал, висвітлюючи положення різних авторів, які займалися цією темою, аргументуючи свою згоду або незгоду з тими чи іншими з них.

Саме тому курсова робота є виключно авторським, самостійним, оригінальним текстом, вибудованим на основі освоєних автором (здобувачем) розробок та напрацьовань; вміння творчо осмислювати напрацьований матеріал, робити самостійні висновки, аргументувати свою позицію, поєднувати теорію та емпірику, викладати їх у самостійно розвинутому авторському стилі – це те, що відрізняє курсову роботу від реферату, і, відповідно, саме це оцінюється викладачем в першу чергу.

Авторський продукт, яким є і курсова робота, в жодному разі не допускає плагіату, тобто використання чужих фраз, ідей і т.д. без зазначення їх джерела: на всі використані джерела інформації повинні бути оформлені посилання. В іншому випадку курсова робота не допускається до захисту. Для встановлення цього факту викладач може залучати як спеціальне програмне забезпечення (наприклад, програми Antiplagiat Etxt, Advego, або онлайн-сервіси text.ru, content-watch-ru тощо), так і здійснювати самостійну перевірку аутентичності роботи з опорою на загальний досвід викладача, накопичений ним обсяг попередніх курсових робіт тощо.

Підготовка курсової роботи – вельми творчий і багато в чому непередбачуваний процес, тому радимо не тільки заглиблюватися в літературу, а й спілкуватися один з одним, шукати однодумців. Колективне написання курсових робіт не забороняється.

3. Опис структурних елементів

Титульний аркуш курсової роботи оформляється відповідно до Додатку 1.

Зміст подають на початку курсової роботи (додаток 2). Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів, пунктів (якщо вони є і мають заголовки), зокрема, вступу, висновків, додатків, списку використаних джерел та ін. Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми та її значущість, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

Актуальність теми (обґрунтування доцільності роботи). Актуальність та ступінь дослідженості проблеми розкривається шляхом стислого аналізу наукових доробок учених з даного питання і порівняння існуючих розв'язків проблеми. На основі визначених протиріч виділяється проблема, на розв'язання якої і будуть спрямовані дослідження.

Об'єкт дослідження – це частина реальної дійсності, яка підлягає дослідженню, тобто процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, і обране для вивчення.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта і конкретизує, що саме в об'єкті буде вивчатись.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага автора курсової роботи.

Мета дослідження полягає у встановленні, виявленні наукових фактів, формулюванні закономірностей, обґрунтуванні найбільш ефективних шляхів навчання й виховання. Тому в ній використовуються такі терміни: "визначити", "дослідити", "виявити", "встановити", "обґрунтувати", "довести", "перевірити", "розробити" тощо.

Мета розкриває те, що автор хоче визначити при проведенні досліджень (остаточну мету): встановити залежності між чинниками; визначити зв'язки між явищами; розробити умови для усунення недоліків; розкрити можливості удосконалення процесу; охарактеризувати обставини; простежити розвиток тощо.

Гіпотеза дослідження – це припущення, яке є відповіддю на поставлену проблему наукового дослідження. Гіпотеза передбачає шляхи розв'язання основного питання і тому вона потребує перевірки. При проведенні дослідження може перевірятись не один, а декілька варіантів припущень (гіпотез). У таких випадках існує більша вірогідність одержання позитивних результатів.

Завдання – це послідовні етапи дослідницької роботи, спрямовані на досягнення поставленої мети. Завдання повинні розкривати, конкретизувати мету дослідження і в загальному підсумку повинні бути адекватні цій меті.

Методи дослідження. У курсовій роботі подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Щоб отримати достовірні результати, рекомендується використовувати різноманітні методи. При проведенні психолого-педагогічних досліджень частіше використовуються наступні методи:

Основна частина роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожний розділ починають з нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного напряму та обґрунтуванням застосованих методів досліджень. У кінці кожного розділу формулюються висновки зі стислим викладом результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

Перший розділ присвячується, як правило, теоретичному обґрунтуванню питання. Назва розділу має відображати сутність проблеми. Не допускається називати його загальним визначенням "Теоретична частина", "Теоретичний розділ", "Теоретичне обґрунтування" та ін. Він як звично повинен містити 2 підрозділи.

Невід'ємною частиною першого розділу є огляд наукових джерел з досліджуваного питання. В огляді літератури окреслюють основні етапи розвитку наукової думки з даної проблеми стисло, в аналітичному плані, критично висвітлюють роботи попередників, їх різні погляди, називають ті питання, що залишились невіршеними і визначають таким чином місце курсової роботи у розв'язанні проблеми.

У **другому розділі** обґрунтовують вибір напряму досліджень, розробляють загальну методику впровадження, наводять методи вирішення задач (вивчення окремих тем, виховання окремих рис особистості і т.д.) та, в разі необхідності, їх порівняльні оцінки.

Тобто, в основу розділу покладається описання методик та практики роботи з проблеми, що досліджується курсовою роботою. В розділі описуються результати спостережень, методики вивчення окремих понять, тем, результати анкетувань, бесід та ін., проводиться їх аналіз, а також узагальнюються практичні висновки і рекомендації.

4. Критерії оцінювання

- 1) Курсова робота – це самостійна робота, яка виконується впродовж семестру. Але самостійність є лише одним з критеріїв оцінювання. Окрім того, важливою є тема та її формулювання.
- 2) Тема має бути пов'язаною зі змістом курсу та спрямована на творче, самостійне,

оригінальне опрацювання обраної тематики як в теоретичних, так і в емпіричних вимірах.

- 3) Обсяг роботи – 20-25 стор (0,9-1,1 др.а.; 36-44 тисячі знаків).
- 4) Робота має бути представленою (захищеною) на одному із семінарських занять впродовж семестру. Пунктуальність та своєчасність представлення та захисту роботи також підлягає оцінюванню.
- 5) Робота має супроводжуватися релевантним категоріальним апаратом, системою посилань та цитувань.
- 6) Максимальна оцінка – 100 балів.
 - Формулювання теми, програмних елементів та основних тез курсової – 10 балів
 - адекватне використання концептів та положень курсу – 20 балів,
 - коректне використання цитат та посилань, наукового апарату – 10 балів;
 - грамотність, логічність, структурованість викладу – 10 балів,
 - самостійність та оригінальність – 10 балів,
 - грамотність, логічність, структурованість презентації – 10 балів,
 - презентація на семінарському занятті – 15 балів,
 - відповіді на запитання – 15 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

Інформаційні ресурси:

1. Приклади оформлення літератури за ДСТУ 2015: <http://aphd.ua/pryklady-oformlennia-bibliorafichnoho-opysu-vidpovidno-do-dstu-83022015/>
2. Автоматичне оформлення літератури ВАК: <https://vak.in.ua/>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Соціологічний факультет
Кафедра політичної соціології

КУРСОВА РОБОТА

на тему _____

Студента(ки) рік навчання,
магістерського рівня,
групи _____
ПІБ
Кількість балів: _____

Харків, 2020 рік

ЗМІСТ

ВСТУП

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження...

1.1. тема підрозділу

1.2. тема підрозділу

1.3. тема підрозділу

Розділ 2. Застосування концепції... на прикладі...

2.1. тема підрозділу

2.2. тема підрозділу

2.3. тема підрозділу

ВИСНОВКИ

ЛІТЕРАТУРА

ДОДАТКИ (за наявності)

Додаток 3. Опис структурних елементів курсової роботи.

№	Структурний елемент	Особливості	Зміст
1	Титульний аркуш	Перша сторінка, але вона не нумерується.	Повна назва вищого навчального закладу, кафедри. Відомості про автора і керівника. Тема. Місто, рік виконання.
2	Зміст	Пункти повинні стовідсотково збігатися з назвами структурних частин (розділів, підрозділів, параграфів) в тексті.	Докладний перелік складових роботи із зазначенням сторінок їх розташування. Починається з «Введення», закінчується «Додатками», якщо вони є.
3	Вступ	По суті, являє собою розгорнутий план курсової. Займає одну-дві сторінки.	Опис: актуальності; цілей, завдань; проблем; новизни; об'єкта, предмета; методів дослідження.
4	Основна частина	Перша глава завжди теоретична. Кожен з розділів висвітлює вирішення певної задачі, позначеної у введенні, тому кількість глав повинно відповідати числу заявлених завдань. Якщо їх багато, то викладу ходу рішення можуть бути відведені окремі підрозділи, а не цілі розділи. При такому співвідношенні з кількістю завдань збігається число підпунктів (параграфів).	Від однієї до чотирьох глав, зазвичай - дві: теоретичну і практичну. Часто курсові з економіки, управління, бухгалтерської справи, маркетингу та іншим прикладним спеціальностями складаються з трьох розділів. У таких випадках другий розділ - аналітичний, з розбором ситуації в галузі або компанії, спрямованим на виявлення проблеми, третій - проектний, з пропозицією шляхів її подолання. У теоретичних курсових з гуманітарних дисциплін може бути присутнім тільки один розділ. Всі підрозділи і глави завершуються проміжними висновками.
5	Висновки	Висновки повинні дати уявлення про суть і підсумки роботи без прочитання всього тексту. Розмір – не більше двох сторінок.	Результати дослідження, підтвердження досягнення його мети.
6	Література	Переважно алфавітний перерахування, але допустимо уявлення в міру появи текстових посилань.	Назви книг, статей, дисертацій, інтернет-публікацій, на які автор спирався при розробці теми і посилався в тексті курсової.
7	Додатки	За наявності	Статистичні данні, карти, приклади дослідження, емпіричні данні, тощо.

**ПРИКЛАДИ
ОФОРМЛЕННЯ БІБЛОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ У ДИСЕРТАЦІЇ
з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с.
Два автори	Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с.
Три автори	Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с.
Електронні ресурси	Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i> . 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf .
Стаття	Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i> . 2007. № 4. С. 88–92. Коломоець Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i> . 2017. № 5. С. 71–79.